

Прокопенко Т.О.

викладач, ВСП «Запорізький гуманітарний фаховий коледж

НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОПИТУ НА ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Туристична галузь є однією з ключових складових економіки багатьох країн, включаючи Україну. До початку російської агресії, яка призвела до введення військового стану в Україні, туристичний ринок демонстрував стабільне зростання, зокрема розвиток внутрішнього туризму, зростання міжнародних туристичних потоків та розширення пропозицій туристичних послуг. У 2019 році Україну відвідали понад 13,7 мільйона іноземних туристів, а внутрішній туризм зростав на 8 – 10% щорічно. Однак з початком війни попит на туристичні послуги зазнав кардинальних змін. Метою цих тез є дослідження того, як війна вплинула на попит на туристичні послуги в Україні, які фактори визначають ці зміни та які тенденції можуть спостерігатися в майбутньому.

З початком російської агресії кількість іноземних туристів, які відвідують Україну, зменшилася до мінімуму. Згідно з даними Державної прикордонної служби України, у 2022 році кількість іноземних туристів скоротилася на 95% порівняно з 2019 роком. Якщо у 2021 році країну відвідали близько 4 мільйонів іноземців, то у 2022 році їх кількість склала всього приблизно 200 тисяч.

Основні причини цього скорочення включають небезпеку для життя, закриття повітряного простору, зупинку міжнародних рейсів та руйнування туристичної інфраструктури. У зв'язку з цим Україна практично повністю втратила свій міжнародний туристичний ринок.

Попит на внутрішній туризм також суттєво знизився через бойові дії в східних та південних регіонах країни. У регіонах, таких як Донецька, Луганська, Херсонська та Запорізька області, туристична активність повністю припинилася через бойові дії та окупацію. Водночас у більш безпечних

регіонах, таких як Західна Україна, внутрішні туристичні потоки були замінені на переміщення внутрішньо переміщених осіб.

За даними Міністерства соціальної політики, на початок 2023 року кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні перевищувала 5 мільйонів людей. Це призвело до зміни характеру попиту на туристичні послуги – готелі та санаторії, які раніше приймали туристів, стали місцями для тимчасового проживання переселенців. Зокрема, у Закарпатській області попит на розміщення зріс на 75%, але головною аудиторією стали переселенці, а не туристи.

З початком повномасштабної війни внутрішня міграція в межах України сягнула безпрецедентного рівня. На кінець 2022 року до 6 мільйонів українців були змушені залишити свої домівки через бойові дії. Більшість із них шукали тимчасове розміщення в готелях, хостелах і санаторіях, особливо в регіонах Західної України, де попит на житло зріс майже на 100% [1].

У результаті туристичні об'єкти, такі як готелі, санаторії та приватні квартири, були перепрофільовані для розміщення внутрішньо переміщених осіб, замість надання традиційних туристичних послуг. Наприклад, у Львівській області понад 85% готелів працювали на забезпечення житлом переселенців, знижуючи кількість місць для класичних туристичних цілей.

Попит на оздоровчі послуги залишився відносно стабільним, особливо в західних регіонах країни. Такі курорти, як Трускавець, Моршин та Косино, продовжували працювати, приймаючи відвідувачів, хоча значна частина послуг була переорієнтована на надання допомоги військовим та переселенцям. За даними Асоціації курортів України, попит на оздоровчі послуги зменшився на 60%, однак реабілітаційні послуги для постраждалих від війни стали більш актуальними.

Серед нових продуктів, які стали популярними в умовах війни, зокрема віртуальні тури, онлайн-екскурсії та програми навчання. За даними платформи Visit Ukraine, попит на віртуальні тури зріс на 150% у порівнянні з довоєнним

періодом. Це дозволило туристичним компаніям зберегти частину доходів, адаптувавши свої послуги до умов обмеженої мобільності.

За оцінками Національного банку України, у 2022 році ВВП країни скоротився на 30%, що суттєво знизило купівельну спроможність населення. Зменшення доходів українців змусило багатьох скоротити витрати на дозвілля, зокрема на подорожі. Окрім цього, зростання цін на енергоносії та загальне подорожчання послуг зробили туризм менш доступним для багатьох громадян. Частка людей, що могли дозволити собі подорожі в межах України, знизилася до 20% у 2022 році.

Соціальний стрес, пов'язаний з війною, вплинув на рішення багатьох людей відмовитися від подорожей. Близько 40% українців заявили, що вони бояться подорожувати навіть у безпечні регіони через загрозу обстрілів і непередбачуваність ситуації. Водночас, зростає попит на туристичні продукти, що надають можливість відновлення та психологічної реабілітації, зокрема програми оздоровлення в санаторіях та природних курортах.

Для відновлення туристичного ринку після війни необхідно буде відновити інфраструктуру, яка зазнала значних руйнувань. Згідно з даними Міністерства економіки, понад 30% туристичних об'єктів на сході та півдні України були повністю або частково зруйновані. Це потребує значних інвестицій у відбудову інфраструктури, зокрема готелів, доріг та туристичних об'єктів.

Міжнародні організації, такі як Всесвітня туристична організація (UNWTO), та Європейський Союз можуть відігравати ключову роль у відновленні туристичної галузі України [2]. Очікується, що міжнародні донори інвестуватимуть у проекти відновлення інфраструктури та туристичних об'єктів. За оцінками експертів, обсяг необхідних інвестицій для відновлення туристичної галузі може скласти до 10 мільярдів доларів.

Отже, військовий стан в Україні суттєво змінив попит на туристичні послуги. Кількість міжнародних та внутрішніх туристичних потоків скоротилася на 90 – 95%, і попит зосередився на тимчасовому розміщенні для

переселенців та оздоровчих послугах. Основними чинниками зміни попиту є економічні труднощі, небезпека для життя та зміна поведінкових пріоритетів населення. Перспективи відновлення туристичної галузі залежать від міжнародної підтримки, інвестицій у відбудову інфраструктури та адаптації туристичних продуктів до нових умов.

Список використаних джерел:

1. Корнієнко О. М., Кукліна Т. С., Біленко М. О. Туристична галузь України: стан та шляхи відновлення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. №22. С. 68–73.

2. Корнієнко О. М. Вплив військових дій в Україні на європейський туристичний ринок. *Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства* : матеріали міжнар. наук. конф., 10 лист. 2023 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 317–319.

УДК 379.85(477)

Прусс В.Л.

ст. викладач, НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Екскурсійна діяльність є важливою складовою туристичної галузі, яка забезпечує культурний, освітній та рекреаційний розвиток суспільства. В умовах воєнного стану, який був запроваджений в Україні через військову агресію росії, організація екскурсій набула нових викликів і обмежень. Попри це, інтерес до пізнавальних подорожей не зник, а екскурсійні маршрути адаптуються до нових реалій.

З початком повномасштабної війни в Україні екскурсійна діяльність зіткнулася з численними обмеженнями: